

ZÁKLADNÍ ŠKOLA, SOBOTKA, OKRES JIČÍN

Jičínská 136, 507 43 Sobotka

IČ: 710 01 379

e-mail: skola@zssobotka.cz tel: 493 571 539

ŠKOLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM

2024/2025

cíle, strategie, plány a postupy v oblasti prevence pro ZŠ Sobotka

Oficiální název školy:	Základní škola, Sobotka, okres Jičín
Adresa:	Jičínská 136, 507 43 Sobotka
Webové stránky:	www.zssobotka.cz
Právní forma:	příspěvková organizace
Obor vzdělávání:	ŠVP pro ZV, Škola pro všechny, č. j.: 670/2016
Zřizovatel:	Město Sobotka, Boleslavská 440, 507 43 Sobotka

ředitelka školy: **Mgr. Jana Knapová**

zástupkyně ředitelky: **Ing. Marcela Pipková**

*vypracoval metodik prevence: **Mgr. Daniel Krejčík***

Obsah

1	Charakteristika dokumentu.....	3
2	Charakteristika školy	4
3	Cíle preventivního programu školy	5
4	Školní poradenské pracoviště (ŠPP)	6
4.1	Poradenská pracovníci ve škole	6
4.2	Cíle ŠPP.....	6
4.3	Výchovná komise.....	7
5	Úloha pedagogických pracovníků v rámci primární prevence	8
5.1	Ředitelka školy.....	8
5.2	Třídní učitel.....	8
5.3	Školní metodik prevence.....	9
5.4	Výchovný poradce	10
5.5	Školní psycholog.....	10
6	Preventivní plán pro školní rok 2024/2025 – SEPA	11
7	Krizový plán.....	12
7.1	Obecný postup při šetření	12
7.2	Vybrané krizové oblasti, krizové plány a postupy	13
7.2.1	ZÁŠKOLÁCTVÍ A POZDNÍ PŘÍCHOD	13
7.2.2	ŠIKANA	16
7.2.3	ŠIKANA ZAMĚŘENÁ NA PEDAGOGA.....	18
7.2.4	KYBERŠIKANA.....	19
7.2.5	AGRESE VE ŠKOLE	19
7.2.6	NÁVYKOVÉ LÁTKY.....	20
7.2.7	NEKÁZEŇ.....	24
7.2.8	ZRANĚNÍ ŽÁKA.....	25
8	Doplnění a vymezení pojmu šikana	26
8.1	Přímá šikana.....	26
8.2	Nepřímá šikana.....	26
8.3	Stadia šikanování	27
9	Strategie předcházení školní neúspěšnosti, šikaně a dalším projevům rizikového chování .	28
9.1	Příčiny školní neúspěšnosti.....	28
9.2	Podpurné kroky předcházející školní neúspěšnost ze strany školy	28
10	Duševní zdraví žáků.....	30
11	Legislativní normy, metodické pokyny a podpora v okolí týkající se prevence	31
11.1	Centrum prevence – vybrané organizace v rámci našeho okresu	31
11.2	Centrum prevence – vybrané organizace v rámci našeho kraje	32
12	Evaluační strategie naší školy	33
12.1	Ohlédnutí se za školním rokem 2023/2024	33

1 Charakteristika dokumentu

Preventivní program školy je dlouhodobý nástroj primární prevence nejen pro oblast sociálně patologických jevů. Dokument se stále doplňuje a je každoročně aktualizován metodikem prevence. Doplnění a změny přináší školní poradenské pracoviště, ale i jednotliví pedagogové naší školy.

Dokument se zaměřuje na aktuální oblasti sociálních jevů s ohledem na jejich příčiny, prevenci a možnosti řešení. Je zaměřený především na primární prevenci proti záškoláctví, násilí, šikaně a kyberšikaně, proti užívání návykových látek a dalším projevům rizikového chování žáků. Je doplňujícím dokumentem ke školnímu vzdělávacímu programu a slouží jako podklad pro zpracování ročního plánu prevence školy v programu *SEPA*. Podporuje zdravý životní styl, pomáhá žákům z ohrožených skupin při ochraně jejich lidských práv, usiluje o snížení výskytu rizikového chování u žáků na naší škole v Sobotce.

2 Charakteristika školy

Základní škola Sobotka, okres Jičín, je plně organizovaná venkovská škola s devíti postupnými ročníky. Kapacita školy je 510 žáků, průměrná naplněnost v posledních letech je cca 400 žáků. V aktuálním školním roce k 2. 9. 2024 dochází na naši školu 399 žáků. Ve škole působí celkem 29 pedagogů, 7 asistentek, z nichž někteří působí s 4 vychovatelkami ve školní družině. Kromě soboteckých dětí do školy dojíždějí žáci z pěti spádových obcí z Libošovice Markvartice, Mladějov, Osek a Samsína.

Škola působí ve dvou propojených budovách, historická část je z roku 1893, moderní přístavba z roku 1999, kdy škola prošla celkovou rekonstrukcí. Do obou budov je bezbariérový přístup, k dispozici je osobní výtah. Vzdělávání žáků probíhá podle ŠVP pro ZV, který nese podtitul "Škola pro všechny", což znamená, že dveře máme otevřené i pro žáky se speciálně vzdělávacími potřebami a že se snažíme, aby chodili do školy rádi a aby se v ní cítili dobře a bezpečně. Náš školní vzdělávací program se maximálně snaží využít všechny přednosti, které náš region nabízí: kulturní či přírodní památky, bohatou historii a dobrovolné zájmové spolky.

Pedagogická a odborná způsobilost pedagogického sboru dlouhodobě převyšuje 90 %. Škola umožňuje pedagogům doplnit si potřebnou kvalifikaci studiem na VŠ, podporuje DVPP (Další vzdělávání pedagogických pracovníků), které je systematicky orientováno na inovační procesy ve školství. Všichni pedagogičtí pracovníci jsou proškoleni v práci na počítači a v problematice společného vzdělávání. Ve vyučovacím procesu i v mimoškolní zájmové činnosti využíváme specifické odbornosti a dovednosti pedagogů i ostatních pracovníků školy. Ve škole pracují 3 speciální pedagogové, 7 pedagogických asistentek, 2 výchovní poradci, metodik prevence rizikového chování a koordinátor environmentální výchovy. Nově na naší škole od září 2024 jedno týdně působí i školní psycholog. Škola využívá i odborné pomoci PPP a SPC Jičín a SPC Turnov. Konkrétnější údaje o pracovnících školy pro daný školní rok jsou uvedeny ve výroční zprávě školy a ve školní kronice.

3 Cíle preventivního programu školy

Spolupráci v rámci preventivního programu naší školy budeme rozvíjet: s metodikem prevence pedagogicko-psychologické poradny Jičín (Mgr. Šárka Pušová), s Městským úřadem Sobotka (pí. Pavlína Guciová), s preventistou Policie ČR Jičín (nprap. Aleš Brendl), s Městským informačním centrem a Městskou knihovnou F. Šrámka v Sobotce, s organizací pro primární prevenci Maják o.p.s. (Mgr. Jan Molnár) či s volnočasovým klubem Jednoty bratrské v prostorách školy (Mgr. Daniel Krejčík).

Mezi **krátkodobé cíle** a priority řadíme: včasné řešení problémového chování žáků, pružné zařazení programů primární prevence podle potřeby školy, zlepšování třídního klimatu a vztahů žáků v třídním kolektivu, pravidelné využívání třídních chviliek a vedení žáků k zodpovědnosti za své chování, prevenci zneužívání mobilních telefonů a prevenci kyberšikany. V neposlední řadě také kterékoliv jevy, které by mohly signalizovat počínající zneužívání návykových látek.

Mezi **střednědobé cíle** a priority řadíme: věnování zvýšené pozornosti žákům s problémovým chováním, předcházení školní neúspěšnosti (reedukační hodiny se speciálním pedagogem, doučování z českého jazyka, anglického jazyka, matematiky, konzultační hodiny všech pedagogů), pravidelné setkávání s žáky v rámci „žakovského parlamentu“ (Mgr. Jan Janatka), využívání poradenství v době konzultačních hodin výchovných poradců a metodika prevence dle rozpisu hodin na webových stránkách školy).

Mezi **dlouhodobé cíle** a priority řadíme následující. Chceme, aby škola byla místem, kde se žák sžívá s kolektivem, navazuje přátelství, učí se vycházet s lidmi, ctít autoritu a vážit si sám sebe. Zároveň bychom chtěli, aby se také rodiče obraceli na školu s důvěrou a aby se spolupráce školy se zákonnými zástupci prohloubila. Škola usiluje o to, aby žáci během povinné školní docházky získali kvalitní základy moderního, všeobecného vzdělání. Kromě vzdělávání v daných vzdělávacích oblastech proto program myslí na vzdělávání v oblasti mravní výchovy, výchovy ke zdravému životnímu stylu, výchovy ke sportu a k ochraně životního prostředí. Považujeme za nutné vést žáky ke schopnosti kulturního a estetického prožitku nejen okolí svého bydliště, ale i k zájmu o věci veřejné. Osobní příklad každého učitele zvláště a pedagogického sboru jako celku považujeme za důležitý výchovný prostředek.

4 Školní poradenské pracoviště (ŠPP)

V souladu s vyhláškou 606/2020 o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných vzniklo na naší škole k 1. září 2016 školní poradenské pracoviště (dále jen ŠPP), které poskytuje poradenské a konzultační služby žákům, jejich zákonným zástupcům a pedagogům. Školní poradenské pracoviště se nachází ve druhém patře historické budovy – místnost číslo 25.

4.1 Poradenští pracovníci ve škole

<u>Ředitelka školy:</u>	Mgr. Jana Knapová – knapova@zssobotka.cz
Výchovní poradci:	Mgr. Daniel Krejčík (1.–4. třída) – krejcik@zssobotka.cz Mgr. Pavla Kozáková (5.–9. třída) – kozakova@zssobotka.cz
Metodik prevence:	Mgr. Daniel Krejčík – krejcik@zssobotka.cz
Školní psycholog:	Mgr. et. Mgr. Michal Tačík, Dis. – terapie.tacik@gmail.com
Speciální pedagožka:	Mgr. Kateřina Jirásková – kjiras@seznam.cz
Speciální pedagogové:	Mgr. Miloslav Najman – najman.m@volny.cz Mgr. Daniel Krejčík – krejcik@zssobotka.cz

4.2 Cíle ŠPP

- prevence školní neúspěšnosti a sociálně nežádoucích jevů
- realizace preventivních programů na škole
- zajištění kvalitní služby kariérového poradenství pro žáky
- příprava podmínek integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, včetně žáků z jiného kulturního prostředí a žáků se sociálním znevýhodněním a žáků nadaných
- vybudování příznivého sociálního klima na škole i v jednotlivých třídách
- zajištění včasné intervence při aktuálních problémech žáků a třídních kolektivů
- zlepšení komunikace mezi školou a rodiči
- koordinování služeb ŠPP s dalšími poradenskými institucemi
- poskytování metodické podpory jednotlivým pedagogům

4.3 Výchovná komise

Výchovná komise se věnuje závažnějším problémům chování a prospěchu žáků. Převážně pak těm problémům, které řešil třídní učitel a následně nedošlo ke zlepšení. Jedná se o rizikové projevy chování jako je šikana, záškoláctví, agresivita, nekázeň, zhoršený prospěch, závislostní chování apod. Cílem není pouze sankcionovat jednotlivé přestupky, ale nastavit především preventivní opatření k potlačení výskytu rizikových projevů chování a nabídnout pomoc při zvládnání těchto problémů. Doporučené složení výchovné komise: ŠMP, VP, TU, ŘŠ (+ZŘŠ) a zákonný zástupce.

5 Úloha pedagogických pracovníků v rámci primární prevence

5.1 Ředitelka školy

Ředitelka školy zabezpečuje poradenské služby ve škole skrze pozice školního metodika prevence a výchovného poradce, kteří spolupracují zejména s třídními učiteli, případně s dalšími pedagogickými pracovníky školy. Ředitelka školy dále vytváří podmínky pro předcházení vzniku rizikových projevů chování zejména:

- a) zabezpečením poskytování poradenských služeb ve škole se zaměřením na primární prevenci rizikových projevů chování,
- b) kontrolou realizace a pravidelným vyhodnocováním „Preventivního programu školy“ a začleněním „Školní preventivní strategie“ do osnov a učebních plánů školního vzdělávacího programu školy,
- c) řešením aktuálních problémů souvisejících s výskytem rizikových projevů chování ve škole,
- d) jmenováním školním metodikem prevence pedagogického pracovníka, který má pro výkon této činnosti odborné předpoklady, případně mu umožní studium k výkonu specializovaných činností v oblasti prevence rizikových projevů chování,
- e) pro systematické další vzdělávání školního metodika v oblasti specifické primární prevence a pro činnost školního metodika s žáky a zákonnými zástupci ve škole,
- f) podporou týmové spolupráce školního metodika prevence, výchovného poradce, třídních učitelů a dalších pedagogických pracovníků školy při přípravě, realizaci a vyhodnocování „Preventivního programu školy“
- g) spoluprací s metodikem prevence v PPP a s krajským školským koordinátorem prevence,
- h) podporou aktivit zaměřených na využívání volného času žáků se zřetelem k jejich zájmům a jejich možnostem a spolupráci se zájmovými sdruženími a dalšími subjekty.

5.2 Třídní učitel

- a) Spolupracuje se školním metodikem prevence na zachycování varovných signálů, podílí se na realizaci „Preventivního programu školy“.
- b) Motivuje žáky k vytvoření vnitřních pravidel třídy, která jsou v souladu se školním řádem, a dbá na jejich důsledné dodržování (vytváření otevřené bezpečné atmosféry a pozitivního sociálního klimatu ve třídě), podporuje rozvoj pozitivních sociálních interakcí mezi žáky třídy.

- c) Zprostředkovává komunikaci s ostatními členy pedagogického sboru a je garantem spolupráce školy se zákonnými zástupci žáků třídy.
- d) Získává a udržuje si přehled o osobnostních zvláštностech žáků třídy a o jejich rodinném prostředí.

5.3 Školní metodik prevence

Školní metodik prevence provádí standardní činnosti školního metodika prevence, které jsou vymezeny právním předpisem.

- a) Koordinuje přípravu „Školní preventivní strategie“ a „Preventivního programu školy“ a jejich zavádění ve škole, podle aktuálních potřeb a podmínek program inovuje, podílí se na jeho realizaci a vyhodnocuje jeho účinnost.
- b) Odborně a metodicky pomáhá především učitelům těch výchovně vzdělávacích předmětů, ve kterých je možné vhodnou formou zavádět do výuky etickou a právní výchovu, výchovu ke zdravému životnímu stylu a jiné oblasti preventivní výchovy.
- c) Poskytuje učitelům a ostatním pracovníkům školy odborné informace z oblasti prevence, pravidelně je informuje o vhodných preventivních aktivitách pořádaných jinými odbornými zařízeními.
- d) Navrhuje vhodné odborné metodické materiály a jiné pomůcky pro realizaci preventivního programu školy a navazujících preventivních aktivit školy.
- e) Sleduje ve spolupráci s dalšími pracovníky školy rizika vzniku a rizikové projevy chování a navrhuje cílená opatření k včasnému odhalování těchto rizik a řešení vzniklých problémů, informuje pracovníky školy o způsobech řešení krizových situací v případech výskytu rizikových projevů chování ve škole.
- f) Uplatňuje ve své činnosti především metody, které mají ověřenou účelnost a lze u nich měřit efektivitu.
- g) Spolupracuje především s okresním metodikem preventivních aktivit, popř. krajským školským koordinátorem prevence, účastní se pravidelných porad organizovaných těmito pracovníky a zajišťuje přenos zásadních informací z jejich obsahu do života školy.
- h) Spolupracuje na základě pověření ředitele školy se školskými a dalšími krizovými, poradenskými a preventivními zařízeními, se zařízeními realizujícími vzdělávání v prevenci a s institucemi zajišťujícími sociálně právní ochranu dětí a mládeže, zajišťuje informovanost žáků školy, jejich zákonných zástupců a pracovníků školy o činnosti těchto institucí a organizací.
- i) Zpracovává podklady pro informaci o „Preventivním programu školy“ pro okresního metodika prevence, popř. krajského školského koordinátora prevence.

5.4 Výchovný poradce

- a) Koordinuje společně s metodikem prevence aktivity školy v oblasti prevence,
- b) aktivně nabízí učitelům a žákům možnost poradit se o svých problémech,
- c) zaměřuje se na žáky, kteří jsou ohroženi ve svém vývoji, sebepojetí, komunikaci s druhými,
- d) konzultuje problémy s odbornými pracovišti – speciálně pedagogické centrum, pedagogicko-psychologická poradna,
- e) navrhuje opatření,
- f) navrhuje svolání výchovné komise,
- g) vede individuální konzultace s dětmi, s rodiči, informuje o možnostech odborné péče a další pomoci,
- h) jedná se sociálním odborem,
- i) učitelé informují výchovného poradce o případech výskytu agresivního chování ve třídě, signálů o potížích žáka (osobnostní, rodinné, vztahové), náhlém i trvalém neúspěchu v učení, obtížné komunikaci, konfliktu s rodiči, porušování pravidel soužití ve škole žákem.

5.5 Školní psycholog

- a) Individuální práce se žáky v osobních problémech.
- b) Krizová intervence pro žáky, pedagogické pracovníky a zákonné zástupce.
- c) Podpora spolupráce třídy a třídního kolektivu.
- d) Individuální konzultace v oblastech výchovy a vzdělávání, psychohygieny pro pedagogické pracovníky.
- e) Spolupráce při péči o integrované žáky s různým stupněm podpůrných opatření, pomoc školnímu poradenskému pracovišti.

6 Preventivní plán pro školní rok 2024/2025 – SEPA

Preventivní plán pro daný školní rok je tvořen v programu *SEPA*, který je preferovaný v rámci našeho Královehradeckého kraje. Jeho obsah vychází z tohoto dokumentu. Odráží tak výše uvedenou spolupráci s organizacemi, strategické cíle naší školy a jednotlivé návrhy preventivních akcí během roku. Jeho definitivní podobou je závěrečný **výkaz**, který škola odesílá vždy ke konci školního roku. Pracovní verze, která se během roku postupně doplňuje, je k nahlédnutí v elektronické podobě u metodika prevence.

7 Krizový plán

Krizový plán školy je sestaven na základě charakteristik a doporučených postupů při řešení rizikového chování, které se může objevit na základní škole.

Dále krizový plán shrnuje popisy rizikového chování a jeho cílem je stanovit závazný postup řešení pro všechny pracovníky školy v případech podezření či výskytu rizikového chování mezi žáky.

7.1 Obecný postup při šetření

- Pokud se týká jednotlivce, promluvit si s ním v bezpečném a chráněném prostředí a pokusit se zjistit příčinu změny.
- O zjištěných poznacích informovat třídního učitele, příp. ředitele školy, metodika prevence, výchovného poradce.
- Pokud se změna týká celého kolektivu, přenechat šetření na metodikovi prevence a výchovném poradci (+pokud je to možné, tak v přítomnosti někoho z vedení školy).
- Třídní učitel o zjištěném stavu informuje zákonné zástupce žáků, s ohledem na situaci nabídne zákonným zástupcům pomoc při řešení a doporučí poradenské zařízení, a to buď individuálně, nebo prostřednictvím mimořádné rodičovské schůzky. Rodiče žáků jsou pravidelně informováni o prospěchu a chování svých dětí a mají možnost kdykoliv žádat vysvětlení a objasnění hodnocení nebo postupů řešení. Mají možnost se kdykoliv obrátit na ředitelku školy a žádat přešetření situace. Primární prevence rizikového chování u žáků v působnosti MŠMT se zaměřuje na předcházení rizik, která směřují zejména k následujícím rizikovým projevům v chování žáků.

7.2 Vybrané krizové oblasti, krizové plány a postupy

7.2.1 ZÁŠKOLÁCTVÍ A POZDNÍ PŘÍCHOD

Charakteristika

Záškoláctvím se rozumí taková neomluvená nepřítomnost žáka ve škole, a to i opakovaná, která je způsobena zpravidla úmyslně žákem nebo osobami odpovědnými za jeho výchovu, která trvá obvykle po celý vyučovací den (případně po určitou část vyučování, např. v odpoledních hodinách nebo jen v některých předmětech). Cílem je vyhnout se přítomnosti ve vyučování nebo pouze v některých vyučovacích hodinách. **Pozdním příchodem** se naopak rozumí taková neomluvená nepřítomnost žáka, a to i opakovaná, která je zpravidla způsobena nedbalostí žáka nebo osob odpovědných za výchovu, nebo jinými příčinami. Trvá zpravidla pouze po část vyučování (nebo i jen po část vyučovací hodiny), a to obvykle na jeho počátku. Nepřítomnost ve vyučování v tomto případě není cílem žáka ani osob odpovědných za jeho výchovu.

Záškoláctví nabývá řady podob, různé jsou také jeho důvody a je možné v něm dále rozlišovat:

- **Záškoláctví pravé** – žák do školy nedorazí, ačkoli rodiče si myslí, že do školy šel a účastnil se vyučování.
- **Záškoláctví skryté** – žák do školy nedorazí, a to s vědomím rodičů. Tento jev může mít více příčin, od odmítavého postoje rodičů ke vzdělání či ke škole, přes neschopnost rodiče prosadit vůči dítěti svou vůli, potřebu výpomoci dítěte v domácnosti, až po případy, kdy děti úspěšně předstírají zdravotní komplikace. Vzhledem k tomu, že v těchto případech rodiče žákovu nepřítomnost omlouvají, vyžaduje odhalování tohoto nežádoucího jevu zvýšenou pozornost ze strany pedagogických pracovníků, které není možné omezit pouze na přijetí omluvenky (žákovi bývá pravidelně nevolno např. v termínech písemných prací z určitého předmětu apod.).
- **Záškoláctví interní** – žák do školy dorazí a během vyučování na určitý časový úsek (např. na některou hodinu) odejde. Tento jev bývá rovněž označován jako „útěk ze školy“.

Dále je možné záškoláctví vymezit podle toho, jak žák k rozhodnutí neúčastnit se vyučování dospěl:

- **Záškoláctví impulzivní** – žák se rozhodne náhle, impulzivně. Neúčasť ve vyučování je jeho bezprostřední reakcí na okamžitý podnět.

- **Záškoláctví plánované** – jedná se o promyšlené, dopředu naplánované jednání, jehož prostřednictvím se žák účelově vyhýbá situacím spojeným se školou (zkoušení, určitý předmět, kontakt s určitou osobou – neoblíbený učitel, jiný zaměstnanec školy, jiný žák).

Jak plyne z výše uvedeného, pozdní příchody nastávají v situacích, kdy žák má zájem do školy docházet, ale z nějakého důvodu se mu nedaří být přítomen po celou dobu vyučování. Příčinou pozdních příchodů může být špatná dopravní dostupnost školy (např. dopravní spoj jede jednou za hodinu, ke škole přijíždí až po začátku vyučování) či výluka dopravního spoje, problémy s vypravením se z domova, případně komplikace pramenící z nepříznivé sociální situace (srov. § 3 písm. b) zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách).

Preventivní opatření ze strany školy:

- Školní docházku eviduje třídní učitel a v případě podezření na záškoláctví se nejprve obrací na zákonného zástupce nezletilého žáka. Právní předpisy v současnosti nestanoví určitý postup při konkrétních počtech neomluvených hodin, posouzení závažnosti situace je věcí školy.
- Rizikovému chování, jakož i jinému nežádoucímu chování žáků ve školách, je nutno předcházet již v obecné rovině. Je třeba zajistit žákům přátelské a stimulující prostředí pro výchovu a vzdělávání, které škola poskytuje, a jasně stanovit pravidla, jejichž dodržování bude po žácích vyžadováno. Pravidla by měla být stanovena tak, aby bylo žákům zřejmé, že jejich cílem je především prospěch a zdárný rozvoj samotných žáků.
- **Kontakt učitele s žáky** je třeba budovat na základě respektujícího přístupu, pochopení, motivace, a to vše využít při komunikaci o problémech a společném hledání řešení. Pedagogický pracovník je povinen chránit bezpečí a zdraví žáka a předcházet všem formám rizikového chování. Žák by neměl mít žádné obavy pedagoga vyhledat, má-li nějaký problém.
- **Práce s kolektivem žáků** je velmi důležitým nástrojem prevence, jehož prostřednictvím lze žákům vštípit žádoucí hodnoty (zejména nediskriminaci, solidaritu apod.), protože škola je prostředím socializace, v němž se žák pohybuje ve skupině svých vrstevníků, kde pozoruje a vnímá mezilidské vztahy, vazby a role. Učitel by měl vždy jít příkladem. V tomto směru lze využít třídnické hodiny, ale i školní akce nebo výuku s využitím prvků neformálního vzdělávání.
- **Spolupráce a vzájemná komunikace zaměstnanců škol** jsou důležité pro vytváření příznivého prostředí, předcházení rizikového chování žáků a zajištění řádného fungování

školy. Vzhledem k různé specializaci zaměstnanců škol je třeba, aby třídní učitel mohl kdykoli kontaktovat např. školního metodika prevence, konzultovat s ním podezření na zárodky problému a projednat přístup k žákovi, a to na neformální, kolegiální bázi.

Postup školy v případech záškoláctví:

- Při neomluvené absenci do **10 hodin u žáka 1. stupně a do 12 hodin u žáka 2. stupně** a střední školy za dané čtvrtletí školního roku škola kontaktuje zákonného zástupce a věc řeší s ním. Při delší neomluvené absenci postupuje podle dalšího bodu.
- **Pokud má žák 1. stupně víc než 10 neomluvených hodin a žák 2. stupně a střední školy víc než 12 neomluvených hodin** za dané období školního roku, svolává ředitel školy školní výchovnou komisi. Podle závažnosti absence žáka se výchovné komise účastní: ředitel školy, zákonný zástupce, třídní učitel, výchovný poradce, školní metodik prevence, popř. další odborníci. O průběhu a závěrech jednání se provede zápis, který zúčastnění podepíší. Neúčast nebo odmítnutí podpisu zákonnými zástupci se v zápise zaznamenávají. Každý účastník jednání obdrží kopii zápisu.
- Pokud se škole nepodaří problém týkající se povinné školní docházky vyřešit vlastními silami a k cíli nevede ani svolání výchovné komise, škola v případě podezření ze spáchání přestupku může k příslušnému orgánu podat podnět k zahájení řízení o přestupku, tj. podnět k zahájení řízení z moci úřední ve smyslu § 42 správního řádu.
- **Typicky jde o situaci, kdy neomluvená nepřítomnost žáka 1. stupně přesáhne 25 hodin a žáka 2. stupně a střední školy 30 hodin v daném čtvrtletí školního roku.** Spolu s oznámením škola zašle i související dokumentaci (např. kopii písemného pozvání zákonných zástupců žáka k návštěvě školy, kopii zápisu z pohovoru, písemné vyjádření výchovného poradce, kopii písemného pozvání zákonných zástupců žáka na výchovnou komisi, kopii zápisu o jednání výchovné komise, záznamy o jednání v rámci individuálního výchovného plánu apod.).

7.2.2 ŠIKANA

Charakteristika

Škola je povinná řešit šikany ve škole a na akcích pořádaných školou, mimo školu je to věc policie a rodičů. Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumějí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování, až zneužívání.

Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikany. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, SMS zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobost a nezřídka v celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti. **Šikana** – řeší učitel ve spolupráci s TU, ŠMP, VP, vedením školy

Doporučený postup při vyšetřování počáteční šikany

- Konfrontace svých pozorování s dalšími kolegy a TU.
- Oznámit své podezření ŠMP, VP, vedení školy a s nimi konzultovat další postup, využití odborných technik, identifikace rolí a závažnosti.
- Vyslechnout co nejvíce nezaujatých svědků (vše zapisovat).
- Spojit se s rodiči oběti a požádat o spolupráci.
- Vyslechnout oběť (citlivě, diskrétně, zaručit bezpečí a diskrétnost). Nikdy neřešit problém před celou třídou.
- Vyslechnout agresory, znemožnit jejich domluvu, soustředit se na rozpory ve výpovědích, vytipovat nejslabší článek vyřešení,
- Nikdy nekonfrontovat oběti a agresory.
- Po vyšetření svolat výchovnou komisi (zvláště pozvat rodiče agresorů a oběti, seznámit je se situací, sdělit navrhovaná opatření – terapie, osobnostní výcvik,
- Rozebrat situaci ve třídě (vynechat citlivé detaily), vysvětlit nebezpečí a důsledky šikany, oznámit potrestání viníků,
- Pracovat se třídou a celý třídní kolektiv nadále pozorně sledovat.

Doporučený postup při vyšetřování pokročilé šikany

- zachránit oběť
- při vyšetřování stejný postup popsáný výše
- nahlásit PČR, popřípadě dalším orgánům např. OSPOD
Kyberšikana – řeší učitel za spolupráce TU, ŠMP, VP, vedení školy, specialisty IT.
- zajistit ochranu oběti
- informovat ŠPP a vedení školy
- zajistit důkazy s podporou IT kolegy
- vyšetřit všechny souvislosti a provést o tom zápis, který bude uložen do agendy ŠMP
- informovat zákonné zástupce
- spolupracovat s PČR, IT expertem, OSPODem
- vyvodit sankce

7.2.3 ŠIKANA ZAMĚŘENÁ NA PEDAGOGA

Charakteristika

Šikana zaměřená na pedagoga ze strany žáků musí být chápána jako celostní problém, který se týká všech členů školy. Nejedná se o individuální záležitost konkrétního pedagoga. Tato šikana je specifická tím, že dojde k narušení jasně definovaných rolí a žák se dostane do pozice větší moci než pedagog. Do této pozice se může dostat i vysoce zkušený a kompetentní pedagog, který dobře zná svůj předmět a má dobré pedagogické schopnosti. Šikana zaměřená na pedagoga se nejčastěji odehrává ve škole, ale může probíhat i v kyberprostoru.

Specifika pro prevenci šikany zaměřené na pedagoga.

Pedagog:

- zajistí dobré sociální klima (vytváření a udržování bezpečné školy).
- je podpořen vedením školy (důvěra, spolupráce, nekonfliktní způsob řešení problému).
- nastavuje a uplatňuje jasná pravidla ve třídě.
- reaguje na konflikt nebo nerespektování včas.
- posiluje zapojení žáků do výuky, propojuje výuku s běžným životem a potřebami žáků (jeho výklad je srozumitelný na odpovídající hranici obtížnosti).
- neponižuje nebo nezesměšňuje žáky před třídou, při hodnocení zachovává jejich důstojnost.
- dává žákům zpětnou vazbu k tomu, co udělali dobře, a staví na jejich silných stránkách.
- problémy neřeší sám, ale ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm (ŠMP, VP), případně s vedením školy.

Specifika pro řešení šikany zaměřené na pedagoga

- Pedagog, který čelí šikaně ze strany žáků, je podporován vedením školy a ostatními pedagogy.
- Tým školního poradenského pracoviště zajistí pro pedagoga bezpečí, řeší vzniklou situaci se žáky, rodiči a ostatními pedagogy.
- V případě bezprostředního ohrožení pedagoga žákem/žáky se pedagog řídí krizovým plánem, který je uveden pod bodem c).
- V případě potřeby (traumatický zážitek) je důležité zajistit pro pedagoga odbornou pomoc.
- Pro třídu, ve které se šikana odehrávala, zajistí škola intervenční program k řešení šikany za účelem znovunastolení bezpečí ve třídě.

- V případě, že je pedagog nespokojený s řešením situace ze strany vedení školy, může se obrátit na příslušný inspektorát práce.

Krizový plán – šikana zaměřená na pedagoga

Pedagog v pozici oběti šikany se řídí tímto postupem:

- Vyhledá pomoc – obrátit se může na: ředitelku školy, školního metodika prevence (ŠMP), výchovnou poradkyni (VP), kolegu, ke kterému má důvěru.
- Informuje vedení školy, které v případě potřeby zajistí pro pedagoga bezpečí.
- Tým školního poradenského pracoviště zajistí šetření dané situace.
- Postup šetření: rozhovor s obětí, rozhovor se svědky a rozhovor s agresorem.
- Podle závažnosti lze přizvat odborníka na problematiku šikánování z PPP.
- Vedení školy pozve zákonné zástupce agresora/rů do školy k pohovoru s výchovnou komisí.
- VK dohodne se zákonnými zástupci další postup – kázeňská opatření dle závažnosti, doporučení odborné pomoci, informování OSPODu, Policie ČR.
- ŠMP a VP zajistí znovunastolení bezpečí ve třídě, ve které se šikana odehrávala (např. intervenční program).
- Vedení školy nabídne pedagogovi podporu a odbornou pomoc.

7.2.4 KYBERŠIKANA

Charakteristika

Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, SMS zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky, videonahrávek, fotografií apod.

Doporučený postup při kyberšikaně

Kyberšikanu řeší učitel za spolupráce TU, ŠMP, VP, vedení školy, specialisty IT:

- zajistit ochranu oběti
- informovat ŠPP a vedení školy
- zajistit důkazy s podporou IT kolegy
- vyšetřit všechny souvislosti a provést zápis, který bude uložen do agendy ŠMP, VP a TU
- informovat zákonné zástupce
- spolupracovat s PČR, IT expertem, OSPODem
- vyvodit sankce

7.2.5 AGRESE VE ŠKOLE

Charakteristika

Verbální agrese jsou velmi častým jevem. Je především nutné jednoznačně a jasně deklarovat nesouhlas a takové chování odmítnout. Děti budou mluvit tak hrubě, jak jim to okolí dovolí, a je nutné, aby si byly vědomy toho, že se jedná o nepřijatelné chování a měly tedy potřebu

vulgární mluvu na veřejnosti skrývat. Řeč je natolik spjata s myšlením, že velkorysá společenská tolerance užívání nejhrušších výrazů s sebou nutně nese i hrubé chování.

Doporučený postup při verbální agresi

- Stanovit ve třídě obecná pravidla soužití jako vyjádření morálních hodnot. Tato pravidla tvořit společně se žáky a jasně v nich deklarovat požadavek slušného mluvení a chování.
- Mladší děti trpělivě opravovat a dávat jasně najevo, že veřejné užívání hrubých výrazů není ve škole přípustné a společensky je to nevhodné.

Pokud žákovo chování a jednání ohrožuje bezpečnost a zdraví jeho, ostatních žáků, vyučujících, zaměstnanců školy či jiných osob, je škola povinná uvědomit zákonného zástupce, případně doporučit odbornou péči. Dle konkrétních okolností je třeba přivolat i OSPOD či orgán Policie ČR apod.

7.2.6 NÁVYKOVÉ LÁTKY

Charakteristika

Do této oblasti spadá široké spektrum chování, které vykazuje znaky závislosti zejména pak distribuce a užívání alkoholu, tabákových výrobků a jiných návykových látek, gambling atp.

Škola vytváří podmínky pro předcházení výskytu případů užívání návykových látek v prostorách školy, v jejím okolí, na všech školních akcích i při mimoškolní činnosti. Škola jasně vymezí zákaz užívání návykových látek ve škole a jejich nošení do školy. Poskytuje žákům i rodičům nezbytné informace týkající se jejich ochrany před tímto jevem. Působí na žáky v oblasti primární prevence, a to formou, která je věcná, pravdivá a přiměřená jejich rozumovému a osobnostnímu vývoji. Při řešení případů souvisejících s užíváním návykových látek nebo distribucí OPL spolupracuje s Policií ČR, orgány sociálně právní ochrany dětí, školskými poradenskými zařízeními apod.

Doporučené postupy v následujících situacích

1. Postup při konzumaci tabákových výrobků v prostorách školy:

- Tabákový výrobek je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v jeho konzumaci pokračovat.

- **O nálezu ihned uvědomit vedení školy.**
- **Pedagogický pracovník sepíše o události stručný záznam s vyjádřením žáka** (zejména s informací, odkud/od koho tabákový výrobek má), tento záznam poté školní metodička prevence založí do své agendy.
- **Třídní učitel informuje zákonného zástupce nezletilého žáka.**
- V závažných případech (zejména s ohledem na věk nebo chování dítěte) a jestliže se jednání opakuje, vyrozumí škola orgán sociálně-právní ochrany obce, škola může od tohoto orgánu vyžadovat pomoc.
- Z konzumace tabákových výrobků ve škole je třeba **vyvodit sankce stanovené školním řádem.**

2. Postup při zadržení alkoholu u žáka:

- Pedagogický pracovník zabavenou tekutinu nepodrobuje žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
- **O nálezu ihned uvědomí vedení školy.**
- **O nálezu sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka**, u kterého byl alkohol nalezen, s uvedením **data, místa, času nálezů a se jménem žáka (zápis podepíše i žák**, u kterého byl alkohol nalezen nebo který jej odevzdal), v případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu.
- **Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomna ředitelka školy nebo její zástupkyně**, zápis založí školní metodička prevence do své agendy.
- **O nálezu vyrozumí zákonného zástupce žáka**; v případě, že jde o **opakovaný nález** u téhož žáka, vyrozumí i **orgán sociálně-právní ochrany**, kterým je obecní úřad obce s rozšířenou působností.

3. Postup při konzumaci alkoholu v prostorách školy

- Alkohol je třeba žákovi odebrat a zajisti, aby nemohl pokračovat v jeho konzumaci.
- Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně podle dalších okolností, pedagogický pracovník posoudí, zda žákovi nehrozí nějaké nebezpečí.
- V případě, kdy je žák pod vlivem alkoholu do té míry, že **je ohrožen na zdraví či na životě, musí škola zajistit nezbytnou pomoc a péči a přivolat lékařskou službu první pomoci.**
- Jestliže **akutní nebezpečí nehrozí**, sepíše pedagogický pracovník o události stručný záznam s vyjádřením žáka (zejména s informací, odkud/od koho alkohol má), který školní metodik prevence založí do své agendy a vyrozumí vedení školy.
- V případě, že žák **není schopen pokračovat ve vyučování, škola ihned vyrozumí jeho zákonného zástupce** a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
- Jestliže není **zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně-právní ochrany dětí** obce a vyčká jeho pokynů, škola může od tohoto orgánu vyžadovat pomoc.
- **Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval alkohol ve škole** i v případě, kdy je žák schopen výuky.
- **Pokud se situace opakuje, splní škola oznamovací povinnost vůči orgánu sociálně-právní ochrany dítěte**, oznamovacím místem je příslušný odbor obecního úřadu obce s rozšířenou působností (podle místa bydliště dítěte).
- Z konzumace alkoholu ve škole je třeba **vyvodit sankce stanovené školním řádem.**

Za nebezpečné a protiprávní jednání je rovněž považováno **navádění** jiných žáků k užívání alkoholických nápojů.

V případě **podezření na intoxikaci** žáka může pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost alkoholu (dechová zkouška), avšak pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce.

Obdobný postup zvolí pedagog i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem alkoholu.

4. Postup při nálezů OPL ve škole:

- V případě, kdy pracovníci školy naleznou v prostorách školy látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, **nepodrobují ji žádnému testu a ihned uvědomí o nálezů vedení školy.**

- Za přítomnosti dalšího pracovníka školy **vloží látku do obálky, napíše datum, čas a místo nálezu, obálku přelepí a opatří razítkem školy, svým podpisem a uschovají do zamykatelného prostoru u vedení školy.**
- **O nálezů vyrozumí Policii ČR,** která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky.

5. Postup při zadržení podezřelé látky (OPL) u žáka:

- Pedagogický pracovník zabavenou látku nepodrobuje žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
- **O nálezů ihned uvědomí vedení školy.**
- **O nálezů sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka,** u kterého byla látka nalezena, s uvedením **data, místa, času nálezů a se jménem žáka** (zápis podepíše i **žák,** u kterého byla látka nalezena nebo který ji odevzdal), v případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu.
- **Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomna ředitelka školy nebo její zástupkyně,** zápis založí školní metodička prevence do své agendy.
- **O nálezů vyrozumí Policii ČR,** která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky a informuje zákonného zástupce žáka.
- V případě intoxikace žáka předají zajištěnou látku přivolanému lékaři.

6. Podezření z přechovávání nebo distribuce OPL:

- Přechovávání nebo dokonce distribuce OPL je vždy protiprávním jednáním.
- Jestliže má pracovník školy důvodné podezření, musí o této skutečnosti škola vždy **vyrozumět místně příslušné oddělení Policie ČR** (jedná se o podezření ze spáchání trestného činu), zkonzultují další postup a informují **zákonného zástupce.**
- **Žáka izolují od ostatních, neprovádějí osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věci.**

7. Postup při konzumaci OPL:

- V případě, kdy je **žák přistižen** při konzumaci OPL v prostorách školy v době školního vyučování nebo v rámci akcí, které škola pořádá, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
- Návykovou látku je třeba žákovi **odebrat a zajistit,** aby nemohl pokračovat v její konzumaci.
- Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dle dalších okolností pedagogický pracovník, posoudí, zda žákovi nehrozí nějaké nebezpečí.

- V případě, kdy je žák pod vlivem OPL do té míry, že je **ohrožen na zdraví či na životě, zajistí škola nebytnou pomoc a péči a přivolá lékařskou službu první pomoci.**
- Jestliže akutní **nebezpečí nehrozí**, pedagogický pracovník **ihned zajistí vyjádření žáka a vyrozumí vedení školy.**
- V případě, že žák **není schopen pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl**, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
- **Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně-právní ochrany** a vyčká jeho pokynů, škola může od tohoto orgánu vyžadovat pomoc.
- **Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval OPL ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky** (resp. schopen dbát pokynů pracovníků školy).
- **Současně splní oznamovací povinnost** vůči orgánu sociálně-právní ochrany dítěte, oznamovacím místem je příslušný odbor obce s rozšířenou působností (podle místa bydliště dítěte).
- Z konzumace OPL ve škole je třeba **vyvodit sankce stanovené školním řádem** (nicméně je nutné rozlišovat distributora od uživatele – uživatel je nebezpečný pouze sám sobě, distributor všem).

Distribuce je trestným činem, užívání OPL je porušením školního řádu.

Rovněž **navádění jiných žáků k užívání návykových látek je považováno za nebezpečné a protiprávní jednání.**

7.2.7 NEKÁZEŇ

Charakteristika

Nekázeň je opakem neboli protikladem kázně. Je ovšem nutné si uvědomit, co je vlastně kázeň a mít tento fakt přesně stanoven. Nekázeň je tedy porušení kázně, což v realitě znamená nedodržení určitého pravidla či normy. Jejich nedodržení se zpravidla odehrává s určitým sociálním jednáním. Toto sociální jednání pak nazýváme kázeňský přestupek. Kázeňský přestupek je tak porušení určitých norem, pravidel či očekávaných sociálních rolí jedince.

Doporučený postup při zjištění nekázně ve škole

- Pohovor se žákem – mezi pedag. pracovníkem, žákem, výchovným poradcem s cílem spolupráce na bázi domluvy.

- Jednání s žákem a zákonným zástupcem - problémové chování je řešeno v rámci školy mezi pedag. pracovníkem, žákem, jeho zákonným zástupcem, výchovným poradcem. Cílem je dohoda na společném postupu při řešení nekázně (motivovanost a kompetence zákonných zástupců žáka, zvýšení kontroly a tlaku na změnu). Lze využít služeb školního psychologa.
- Jednání výchovné komise – tvoří ji ředitel školy, výchovný poradce, metodik prevence, třídní učitel, žák a jeho zákonný zástupce. Tato komise je obvykle posledním pokusem školy řešit potíže s žáky, než se obrátí na další orgány, jako jsou odbor sociálně právní ochrany dětí, Policie ČR apod. Z jednání se pořizuje zápis, který všichni přítomní podepisují. Tento zápis slouží jako podklad pro další orgány, které škola informuje o svém postupu.
- Postoupení případu další straně – po aktuálním využití dostupných způsobů řešení problémového chování žáka a možnosti podpory zákonných zástupců je případ předán do kompetence další straně – OSPOD, PPP, SVP apod.

7.2.8 ZRANĚNÍ ŽÁKA

V případě vzniku zranění provede pedagog první pomoc a úraz nahlásí pověřenému pedagogovi, který nehodu zapíše do knihy úrazů. Pokud to situace dovolí, tak pedagog (popř. pověřený pedagog vedením školy) nahlásí aktuální situaci rodičům žáka.

V případě vzniku vážnějšího zranění provede pedagog první pomoc. Přivolá kolegu se zdravotnickou kvalifikací, který pokračuje v první pomoci. Přivolá lékaře (žák je transportován k lékaři) nebo je přivolána RLP. Případ oznámí vedení školy a úraz je zapsán do knihy úrazů. Zástupkyně ředitelky školy sepíše záznam o úrazu.

8 Doplnění a vymezení pojmu šikana

Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoúčelností agrese.

8.1 Přímá šikana

Přímá šikana může mít podobu:

- fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy)
- verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy)
- neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zastrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek)

8.2 Nepřímá šikana

Nepřímá šikana má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická (záměrná ignorace nebo izolování žáka nebo učitele, rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace.

Jednou z nejčastějších forem šikany je také elektronická šikana, tj. kyberšikana, která může mít podobu např. zakládání falešných profilů s dehonestujícím obsahem na jméno žáka či učitele, prezentace ponižujících videí na portálech jako je youtube.com, facebook.com apod., prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhrůžných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhrůžné SMS nebo e-maily apod. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah.

8.3 Stadia šikanování

První stadium: Zrod ostrakismu

Mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity, například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace.

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Třída ví, o koho jde. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“. Většinou platí mezi ostatními žáky názor „raději on, než já“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. Platí „Buď jsi s námi, nebo proti nám.“ I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě, aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které pro přehlednost můžeme označit jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.

9 Strategie předcházení školní neúspěšnosti, šikaně a dalším projevům rizikového chování

Školní úspěšnost i neúspěšnost je ovlivňována jednak osobností žáka – např. nízkou odolností vůči zátěži, poruchami učení a chování, zdravotními komplikacemi žáka, ale také nemotivujícím rodinným zázemím. Žáci jsou často ohroženi sociálně nežádoucími jevy, mají problémy ve vztazích v rodině nebo ve škole. Při řešení školních neúspěchů je nutná úzká spolupráce pedagogických pracovníků, zákonných zástupců a žáka samotného. Často je nutná i konzultace s odborníky. Strategie předcházení školní neúspěšnosti vychází z vyhlášky č. 72/2005 Sb. (novelizace vyhlášky pod č. 197/2016 Sb.) a jejím cílem je vyhledávání potencionálně neúspěšných žáků a vytváření podmínek ke zlepšení jejich školní úspěšnosti.

9.1 Příčiny školní neúspěšnosti

- a) osobnost dítěte – snížená inteligence, nedostatečná paměť, emoční labilita, nízká sebedůvěra, poruchy učení, poruchy chování a jiné zdravotní komplikace žáka
- b) rodina – nepodnětné rodinné prostředí, rozdílné osobnostní a sociální podmínky života v rodině, nesprávné typy výchovy, složitá rodinná situace
- c) nedostatky ve výchovně vzdělávacím procesu ve škole – malá aktivizace žákovy osobnosti ve vyučování, nedostatečná motivace, nerespektování vývojových hledisek a principů pedagogické práce, špatné vztahy mezi učitelem a žákem, popřípadě mezi žákem a spolužáky, konflikty ve spolupráci školy s rodinou

9.2 Podpurné kroky předcházející školní neúspěšnost ze strany školy

- 1) **individuální přístup k žákovi**
  - přiměřená časová dotace
  - ověření pochopení zadání úlohy
  - poskytování zpětné vazby
  - preferování ústní formy ověřování znalostí
  - zadávání vhodných cvičení na ověřování znalostí
  - práce s chybou, v případě potřeby vypracování PLPP
  - nabídka individuálních konzultací i v době distanční výuky
- 2) **zohlednění žáka se speciálními vzdělávacími potřebami**

3) reedukace, pedagogická intervence, předmět speciální pedagogické péče

- pravidelné informování rodičů o výsledcích výchovně vzdělávacího procesu (třídní schůzky a konzultace)
- případné individuální konzultace s rodiči (ve škole nebo online)
- soustavný dohled rodičů na domácí přípravu žáka na výuku

4) důsledně vyžadovat plnění domácích úkolů

5) při přetrvávajících obtížích doporučit návštěvu odborného pracoviště (např. PPP Jičín)

6) řídit se doporučením na základě vyšetření v ŠPZ

7) v případě nutnosti vypracování IVP

10 Duševní zdraví žáků

Naše škola podporuje zdravý životní styl, tj. harmonickou rovnováhu tělesných a duševních funkcí s pocitem spokojenosti, chuti do života, tělesného i duševního blaha (výchova ke zdraví, osobní a duševní hygiena, výživa a pohybové aktivity). Cílem působení v oblasti výše uvedené prevence rizikového chování je žák odpovědný za vlastní chování a způsob života v míře přiměřené jeho věku:

- s posílenou duševní odolností vůči stresu, negativním zážitkům a vlivům,
- schopný dělat samostatná (a pokud možno správná) rozhodnutí,
- s dovednostmi, které přirozeně zabraňují vzniku sociálně psychologických jevů,
- schopný řešit, případně schopný nalézt pomoc při řešení problémů,
- s vyhraněným negativním vztahem k návykovým látkám,
- podílející se na tvorbě prostředí a životních podmínek.

11 Legislativní normy, metodické pokyny a podpora v okolí týkající se prevence

K primární prevenci rizikového chování se vztahuje množství zákonů, metodických pokynů a dalších norem. Níže je uveden přehled zásadních legislativních norem upravujících oblast primární prevence rizikového chování. Zásadní jsou pro nás legislativní normy Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, které je odpovědné za celou oblast primární prevence rizikového chování, a následně další legislativní normy. Pro přehlednost odkazujeme na stránky naší pedagogicko-psychologické poradny a Speciálně pedagogické centrum Královohradeckého kraje (pobočka Jičín):

- <https://www.poradenstvihhk.cz/metodik-prevence/legislativni-normy-metodicke-pokyny-aj/>

Krizový plán školy vychází z metodických pokynů MŠMT umístěných na webových stránkách ministerstva:

- <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

V našem okrese a kraji působí řada odborných organizací, které spolupracují s naší pedagogicko-psychologickou poradnou. Aktuální přehled přináší portál „*Centrum prevence*“, na který odkazuje již zmíněná PPP Jičín. Možnost náhledu zde:

- <https://www.poradenstvihhk.cz/metodik-prevence/kontakty-na-spolupracujici-organizace/>

11.1 Centrum prevence – vybrané organizace v rámci našeho okresu

- **Oblastní charita Jičín** – zřizuje mj. nízkoprahové kluby (ve městech Hořice, Jičín, Nová Paka), které poskytují bezpečí, podporu a pomoc dětem a mladým lidem, kteří se ocitli v nepříznivé životní situaci, a vytváří jim takové podmínky, aby byli schopni a ochotni podílet se na řešení svých problémů a lépe se s nimi vyrovnali.
<https://jicin.charita.cz/jak-pomahame/detem-a-mladezi/>
- **Orgán sociálně právní ochrany dětí (OSPOD)** se sídlem na úřadech jednotlivých měst a obcí.

- **Středisko výchovné péče Hostinné Podpora** – nabízí diagnostiku a nápravu výchovných problémů, nebo negativních projevů chování, které nastaly u dítěte zpravidla od 6 let věku do ukončení středního vzdělání.
<https://www.vuhostinne.cz/svp/>
- **Manželská a rodinná poradna Jičín** – nabízí bezplatnou pomoc, poradenství, podporu, provázení a stabilizaci rodinám s dětmi, manželům, partnerům a jednotlivcům, když se ocitnou v náročné životní situaci, kterou je obtížné zvládnout vlastními silami.
- **Policie ČR Jičín**

11.2 Centrum prevence – vybrané organizace v rámci našeho kraje

- **KÚ KHK:** <https://sipkhk.cz/>
- **Laxus, z. ú.** – sociální a adiktologické služby pro uživatele nelegálních drog, alkoholu, patologické hráče a jejich blízké poskytované ambulantní formou: <http://www.laxus.cz/>
- **Policie ČR:** <https://www.policie.cz/web-prevence.aspx>
<http://www.policie.cz/krajske-reditelstvi-policie-khk.aspx>
- **Prostor Pro, o. p. s.** – preventivní programy Spirála – dlouhodobé, kontinuální a interaktivní působení v oblasti prevence rizikového chování žáků a studentů škol i školských zařízení v Královéhradeckém kraji. Realizuje preventivní programy a nabízí rady, pomoc a konzultace pedagogům, žákům a studentům i jejich rodinným příslušníkům v oblasti projevů rizikového chování: <http://www.prostorpro.cz/preventivni-programy-spirala.html>
- **Semiramis, z. ú.** – Centrum primární prevence poskytuje školám a odborné i laické veřejnosti profesionální intervenci a odborné poradenství v oblasti primární prevence rizikového chování. Toto realizuje prostřednictvím dlouhodobých programů specifické primární prevence, poradenských a vzdělávacích aktivit, čímž se snaží u dětí a mládeže předcházet problémům spojených s rizikovým chováním nebo tyto problémy oddálit do co nejpozdějšího věku: <http://www.os-semiramis.cz/>
- **Středisko výchovné péče HK Návrat** – nabízí všestrannou preventivně výchovnou péči dětem a mládeži s negativními jevy chování, u nichž ještě nejsou důvody pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy ve speciálních výchovných zařízeních. Pro děti ve věku od 3 do 26 let (po dobu školní docházky): <http://www.svphk.cz/>

12 Evaluace preventivní strategie naší školy

12.1 Ohlédnutí se za školním rokem 2023/2024

V průběhu školního roku 2023/2024 byla na Základní škole Sobotka realizována řada preventivních aktivit zaměřených na zvýšení bezpečnosti žáků a prevenci rizikového chování. Do těchto aktivit byly pozvány různé organizace a instituce, které svou odborností přispěly k dosažení stanovených cílů primární strategie naší školy. Zejména se jednalo o Maják o.p.s. poskytující primární prevenci, PPP Jičín, nrap. Aleš Brendl a oblastní metodik prevence Mgr. Lukáš Nálevka.

Přehled organizovaných prevencí během školního roku 2023/2024:

Téma, název	Třída	termín
Prezentace práce Policie ČR	9. A, 9. B	25. 9. 2023
Dopravní výchova	4. B	3. 10. 2023
Dopravní výchova	4. A	4. 10. 2023
Prezentace Úřadu práce Jičín	9. A, 9. B	30. 10. 2023
Abeceda peněz	2. A, 2. B	31. 10. 2023
Žákovské fórum - 2. stupeň	zájemci	10. 11. 2023
Preventivní pořad – Protidrogová prevence	7. A, 7. B	24. 11. 2023
Preventivní pořad – Šikana a kyberšikana	6. A, 6. B	28. 11. 2023
Preventivní pořad "Aktivní útočník"	8. A, 8. B	4. 12. 2023
Preventivní pořad "Bezpečně na silnici"	9. A, 9. B	12. 12. 2023
Preventivní pořad – posilování vztahů ve třídě	6. B	9. 1. 2024
Preventivní programy – Maják o.p.s	4. – 8. roč.	5. 2. 2024
Spolupráce s MŠ Sobotka – preventivní program	3. B	16. 2. 2024
Beseda pro rodiče "Návykové látky"	zájemci	20. 2. 2024
Projektový den – Zachraň kamaráda	7. – 8. roč.	7. 5. 2024
Preventivní pořad – Kyberšikana	7. A, 7. B	13. 5. 2024
Den pro školu – finanční gramotnost	9. A	17. 5. 2024
Preventivní pořad – Krása	7. B	24. 5. 2024
Preventivní pořad – Rizikové sexuální chování	9. A	24. 5. 2024
Preventivní pořad – Za hranou	9. B	24. 5. 2024
Preventivní pořad – Sexualita	8. B	31. 5. 2024
Preventivní pořad "Jsem originál"	5. B	14. 6. 2024
Preventivní pořad "Čas změny"	6. B	14. 6. 2024
Preventivní pořad "Za hranou"	9. A	14. 6. 2024
Projektový den – Zachraň kamaráda	7. – 8. roč.	14. 6. 2024
Preventivní pořad "Rizikové sexuální chování"	9. B	17. 6. 2024
Preventivní pořad "Návykové látky"	7. B	17. 6. 2024
Preventivní pořad "Alkohol a kouření"	4. B	17. 6. 2024
Preventivní pořad "Jsem originál"	5. A	21. 6. 2024
Preventivní pořad "Jsme parta"	4. A	21. 6. 2024
Preventivní pořad "Čas změny"	6. A	21. 6. 2024
Preventivní pořad "Na netu"	8. A	21. 6. 2024
Cvičení v přírodě a vzdělávání v oblasti CO	celá škola	24. 6. 2024

Přehled a zhodnocení zapojených organizací:

Maják o.p.s.: Maják o.p.s. se podílel na organizaci a realizaci preventivních programů pro žáky. Tyto programy byly zaměřeny na prevenci užívání návykových látek, bezpečné chování na internetu a zvládání konfliktů. Přednášky byly vedeny interaktivní formou v kruhu, což žákům umožnilo aktivní zapojení a lepší pochopení problematiky. Škola využila nabídky organizace a realizovala program s názvem: **“Komplexní program Jdi dál!”** Cílem komplexního programu primární prevence je dlouhodobě pracovat s třídními kolektivy od 4. do 9. ročníku. Cílem je efektivně předcházet vzniku rizikového chování u žáků. Časová dotace je dva bloky po 3 vyučovacích hodinách.

Policie ČR (nprap. Aleš Brendl): Pan Aleš Brendl z Policie ČR pravidelně navštěvoval naši školu a vedl přednášky a besedy se žáky. Tyto akce byly zaměřeny na zvyšování povědomí o bezpečnosti v běžném životě, prevenci kriminality a kyberkriminality. Žáci měli možnost diskutovat a klást otázky, což přispělo k jejich lepšímu porozumění a odpovědnému chování.

Přednáška pro rodiče a učitele: V rámci prevence byla také uspořádána přednáška Majáku o.p.s. pro rodiče a učitele na téma "Lehké návykové látky dostupné pro žáky". Tato akce měla za cíl informovat rodiče a pedagogy o rizicích spojených s užíváním návykových látek mezi mladistvými a nabídnout rady, jak této problematice předcházet a jak efektivně reagovat v případě podezření na užívání těchto látek.

Na realizaci preventivních programů byla úspěšně podaná dotace. Schválená dotace ve výši 29 000 Kč z Královéhradeckého kraje nám umožní financovat potřebné materiály, odborníky a další aktivity spojené s prevencí na naší škole v následujícím školním roce. Preventivní programy realizované v průběhu školního roku 2023/2024 na Základní škole Sobotka byly úspěšně realizované dle předem stanoveného plánu. Věříme, že tyto aktivity přispěly k bezpečnějšímu a zdravějšímu prostředí v naší škole.

Závažná jednání s rodiči a vedením školy **na prvním stupni** se uskutečnila celkem čtyřikrát. Předmětem zájmu společného setkání bylo zejména: agresivní chování mezi žáky, neplnění školních povinností a nastavení komunikace mezi zákonným zástupcem a třídním učitelem. Na jednu výchovnou komisi byla pozvána paní Pavlína Guciová (sociální pracovnice města Sobotky). Během školního roku jsme museli kontaktovat OSPOD Jičín s podezřením na zanedbání péče našich žáků. **Na druhém stupni** proběhlo letos šest výchovných komisí. Všechny se týkaly závažných porušení školního řádu – pořizování fotografií pedagoga, sdílení tohoto materiálu na sociálních sítích, vnesení a používání návykové látky (el. cigarety), poškození školního majetku, neomluvené hodiny. Kromě výchovných komisí došlo také k deseti jednáním se zákonným

zástupcem. Buď k nim došlo pouze za přítomnosti třídního učitele a výchovné poradkyně, nebo ve složení rozšířeném např. o metodika prevence a asistentku pedagoga.

Zhodnocení krátkodobých a střednědobých cílů naší primární strategie. V oblasti krátkodobých cílů se nám dařilo včasně a pružně řešit problémové chování žáků. Bohužel se to mnohdy dotklo výuky jak žáka, tak členů ŠPP. Dokázali jsme reagovat na náročnější situaci ve vztazích v šesté třídě, a to za pomoci oblastního metodika prevence a jeho preventivního programu na téma vztahy. Třídní chvílky byly realizovány pravidelně jednou týdně před výukou, v čemž vidíme jistou nevýhodu pro dojíždějící žáky, kteří ráno přicházejí dle svých možností. Ke zvážení je zařadit třídnickou hodinu přímo do rozvrhu. Nedařilo se nám postihovat používání mobilních telefonů mimo hlavní přestávku, proto bude pro další rok v jednání jejich úplný zákaz. Během školního roku se žákovský parlament setkal celkem 8x. Zástupci tříd spolu sdíleli nejen své úspěchy, ale i nápady na chod naší školy. Vybraným žákům ze sociálně slabšího a méně podnětného prostředí byla opakovaně nabízena konzultační a podpůrná pomoc.

Mgr. Daniel Krejčík